

Samkonstruktioner i dialektintervjuer

GUSTAV BOCKGÅRD

I samtalsspråk är det vanligt att två personer producerar varsin replik som är pragmatiskt starkt knutna till varandra (t.ex. fråga och svar) och som ur ett formellt perspektiv kan sammanfogas till en syntaktiskt sammanhängande enhet. I min doktorsavhandling (Bockgård 2004) – som jag i föreliggande text väljer att ansluta mig till när det gäller terminologi och definitioner – sägs de båda replikerna bilda en *samkonstruerad enhet*, medan den gemensamt producerade sammanhängande syntaktiska strukturen som sådan benämns *samkonstruktion*.¹

Denna artikels syfte är att beskriva och diskutera sådana samkonstruerade enheter i äldre inspelade intervjuer som är gjorda i syfte att dokumentera dialektologiskt och etnologiskt intressanta företeelser.² Det rör sig om intervjuer förvarade i Uppsala vid Institutet för språk och folkminnen (SOFI), företrädesvis gjorda i de angränsade häradena Tjust (Småland) och Hammarkind (Östergötland) under tidsperioden 1949–1972. Geografiska förhållanden torde dock sakna betydelse i sammanhanget. Jag har gått igenom sammanlagt 25 inspelningar, varav 23 innehåller samkonstruktioner (jfr tabell 1 nedan). Sju olika personer agerar intervjuare – alla män med en lång akademisk utbildning bakom sig och stor vana att utföra denna syssla. Sagespersonerna utgörs av äldre personer, en klar majoritet män, som kan antas ha valts ut för att intervjuaren (eller någon som samarbetade med denne) visste eller antog att dessa talade en för den aktuella orten

¹ Avgränsningen av fenomenet (fenomenen) samkonstruerad enhet, dess beståndsdelar och subkategorier (se nästföljande avsnitt) är inte alls enkel. I stort sett all denna problematik lämnar jag därhän i denna text, med hänvisning till de utförliga diskussioner kring avgränsningarna som finns i avhandlingen (se särskilt kap. 4).

² Denna artikel bygger på mitt föredrag vid konferensen OFTI 26 i Helsingfors i september 2008. Jag vill tacka de åhörare som kommenterade mitt föredrag! Av tidsskäl fanns mycket i föreliggande skrivna text inte med i den muntliga versionen; den mer kvalitativt orienterade analysen i slutet av artikeln saknades exempelvis helt. Jag vill här också passa på att tacka Jan Lindström för värdefulla kommentarer till en preliminär version av denna text!

traditionell dialekt samt hade mycket att berätta om ortens folkliv och -minnen i äldre tid. De inspelade samtalen måste därför betraktas som i hög grad asymmetriskt avseende samtalsroller, kommunikativ makt, utbildning, sysselsättning, erfarenheter, kunskaper etc. och i viss mån också avseende syfte med och förståelse av det samtal som pågår (Bockgård 2010). Korpusen med dialektintervjuer kommer i fortsättningen att benämnas "Dialekt".

Mer specifikt vill jag nedan både komplettera den bild av olika samkonstruktionspraktiker som ges i min avhandling och säga något om vad som kännetecknar den traditionella dialektintervjun som kommunikativ verksamhet betraktad. Det senare utgör en del av ett större forskningsprojekt som jag bedriver (Bockgård 2010, u.u.) – medan det förra utgör ett tillägg till mitt avhandlingsprojekt. För att kunna besvara båda delfrågorna jämförs korpusen Dialekt med valda delar av mitt avhandlingsmaterial. De samtal som ligger till grund för avhandlingen innefattar varken talare av någon traditionell landsbygdsdialekt eller intervjuer som liknar dialektmaterialet till innehållet (se Bockgård 2004:56 ff.). Däremot finns ett exempel på en intervju(liknande verksamhet), i form av ett polisförhör. Också det avsnitt ur en tingsrättsförhandling som ingår i avhandlingsmaterialet påminner i begränsad utsträckning till formen om en dialektintervju. För att kunna genomföra en någorlunda meningsfull kvantitativ jämförelse krävs dock en betydligt mer omfattande korpus än så. Därför väljer jag i stället att jämföra Dialekt med de sju läkarsamtal med reumatiska patienter som ingår i mitt avhandlingsmaterial; samtalen, benämnda "LOP", är inspelade av Ulla Melander Marttala (se Melander Marttala 1995). Också i dessa interaktioner finns en tydlig, institutionaliserad rolluppsdelning mellan de samtalande. De kännetecknas också av den stora mängden frågor, varav lejonparten ställs av den professionella deltagaren. Jag har också funnit det vara fruktbart att jämföra Dialekt med vardagliga talspråksinteraktioner. I detta syfte används samtliga 21 vardagliga privatsamtal i mitt avhandlingsmaterial (benämns "Vardag"). Denna samling är heterogen beroende på bl.a. olika antal deltagare, olika relationer mellan deltagarna samt att ca hälften av samtalen (tio närmare bestämt) förs via telefon och de resterande ansikte mot ansikte. Delmaterialets brokighet väljer jag att bortse från i det följande.

Allmänt om samkonstruerade enheter

Samtalsutdrag 1, hämtat från en dialektintervju gjord på 1970-talet, innehåller en samkonstruerad enhet. I episoden som replikerna ingår i håller In(tervjuaren) på att fråga ut Sa(gespersonen) om ordet *pära* 'päron', 'potatis' (se vidare beskrivningen och analysen av utdrag 5 nedan). En transkriptionsnyckel återfinns i slutet av denna text.

(1) Från inspelning D1 (jfr tabell 1).

01	1→	In:	dåm <u>andra</u> , potat <u>is</u> en dä kalla en för?
02	2→	Sa:	.h (.) jolp <u>ä</u> ra ³ .
03	3→	In:	j <u>u</u> ss dä, en sjilj <u>e</u> r mellan?

Replikerna på rad 1 och 2 innehåller språkelement som kan fogas ihop och därmed bilda en sammanhängande struktur (*potatisen dä kalla en för jolpära*). Det är emellertid ingalunda fallet att de bara råkar passa ihop; tvärtom står replikerna inte enbart i ett intimt syntaktiskt utan också pragmatiskt förhållande till varandra; In ställer en fråga som Sa besvarar. Frågan har en viss form – ur ett renodlat syntaktiskt perspektiv saknas ett element för att den påbörjade satsen ska bli fullbordad – som motiverar den svarande att använda en korresponderande form som fullbordar satsen. Därför benämns frågan *lucklämnande* och svaret *luckifyllande* (jfr även Linell 1990, 2003, 2005). Att de båda samtalsbidragen står i såväl ett syntaktiskt som pragmatiskt nära förhållande till varandra är avgörande för att replikskiftet ska vara kvalificerat som en samkonstruerad enhet.

Den förra repliken i en samkonstruerad enhet benämns *förstadrag* och den senare *andradrag*. I utdrag 1, liksom i de flesta andra fall (se Bockgård 2004:175), följs andradraget av en replik från den som levererade förstadraget där han responderar på andradraget.⁴ Också en sådan respons, benämnd *tredjedrag*, är förstås starkt pragmatiskt knuten till de båda repliker som föregår. I utdrag 1 utgörs tredjedraget av en kvittering (*juss dä*) av den information som Sa på begäran har förmedlat.⁵ Såsom jag har valt att definiera termerna ingår trots detta inte tredjedraget i den samkonstruerade enheten. Däremot bildar första-, andra- och tredje-

³ Detta ord uttalas med ett tjockt l.

⁴ Eftersom det finns en kraftig manlig majoritet bland deltagarna i dialektintervjuerna har jag valt att i denna text använda *han* som könsneutralt pronomen.

⁵ Försättningen (*en sjiljer mellan*) får betraktas som en ny, mer självständig och initiativrik handling, närmare bestämt ytterligare en (lucklämnande) fråga (jfr analysen av utdrag 5).

draget kärnan i en *samkonstruktionssekvens*, som även kan inkludera omgivande repliker som är relevanta för den aktuella analysen.

I utdrag 1 krattar förstadragnet manegen för andradraget på ett mycket påtagligt vis: den information som Sa förmedlar är *begärd* av In; frånvaro av svar på en fråga är ett anmärkningsvärt normbrott som den försummande ställs till ansvar för (Heritage 1984:246 ff.). I många andra sekvenser är andradraget emellertid inte begärt och alltså mer indirekt föranlett av förstadragnet. Bland de icke-begärda fallen skiljer jag vidare mellan andradrag som följer efter ett förstadrage som sett i sin lokala kontext har respektive inte har nått en potentiell syntaktisk slutpunkt (om detta begrepp, se t.ex. Auer 1996:60, Selting 2000, Bockgård 2004:94 ff.). I det senare fallet fyller andradraget således i en i sitt sammanhang ofullständig struktur (t.ex. en sats), och kallas därför *ifyllnad*. Utdrag 2, hämtat från en annan dialektintervju, exemplifierar detta. Sa har använt det dialektala ordet *prästnacke* 'prästkrag' (*Leucanthemum vulgare*). In har just frågat vad detta betyder.

(2) Från inspelning A1 (jfr tabell 1).

01	1→ Sa:	ja de ä sånn där °eh (v)eh::[:
02	2→ In:	[vita [ja.
03	3→ Sa:	[vite blommer;

På rad 1 påbörjar Sa ett svar på den ställda frågan (ej återgiven i utdraget). Men innan han har hunnit fullborda detta svar – och den satsstruktur som han utnyttjar för att göra detta – träder In in i handlingen genom att bygga på den ofullständiga satsen (rad 2); ur pragmatisk synvinkel fullbordar han svaret på sin egen fråga. Vi kan vidare lägga märke till att Sa demonstrerar problem med att formulera sig då han producerar sitt förstadrage; han verkar av någon anledning ha besvär med att få fram ordet *vite/vita*. Detta uppvisade artikulatoriska eller kognitiva problem kan antas vara en avgörande orsak till att In producerar ett andradrage. En ifyllnad av den typ som utdrag 2 exemplifierar benämns *föranledd*, vilket syftar på att dess förekomst rimligtvis är knuten till att förstadrages progression mot en potentiell syntaktisk och pragmatisk slutpunkt (tillfälligt) har upphört. Den typiska funktionen hos en föranledd ifyllnad är att assistera producenten av förstadragnet; andradragsproducenten bidrar med det språkliga uttryck som han verkar förmoda att samtalspartnern söker efter (jfr Bockgård 2004:kap. 6, 7 och 9). Eftersom ett samtal är en i högsta grad social företeelse är det problem som förstadragsproducenten manifesterar inte en rent intern angelägenhet utan ett

socialt problem (av i och för sig rätt ringa dignitet), ett problem som andradragsproducenten alltså bidrar till att (försöka) lösa.

Utdrag 2 innehåller även ett tredjedrag (rad 3). I detta fall upprepar Sa In:s formulering i andradraget (med minimal modifikation⁶) samt bygger ytterligare på och fullbordar den påbörjade satsen. Härigenom signalerar Sa att ifyllnaden är ”korrekt”, d.v.s. överensstämmer med det ord som han sökte efter. Han kan också sägas ta tillbaka ordet, fullfölja den handling som han själv har påbörjat. Vem som säger vad i ett samtal är en väsentlig angelägenhet för deltagarna, knuten till förväntningar om vem som bör ta ansvar för olika utsagor och handlingar (se vidare Bockgård 2004:kap. 7). Att Sa tar tillbaka ordet behöver däremot inte tolkas som en missnöjesyttring gentemot In:s agerande (ibid.).

En ifyllnad behöver förstås inte vara föranledd av att en samtalspartner uppvisar problem att formulera en replik. Den kan också komma helt ”spontant”, och kallas då *icke-föranledd* ifyllnad. Intressant nog finns dock inget uppenbart exempel på denna företeelse i korpusen Dialekt. Däremot finns det fem gränsfall som möjligen hade kunnat föras till denna kategori (jfr not 1); jag har dock valt en annan kategorisering av dessa. Mitt exempel på en icke-föranledd ifyllnad hämtas i stället från ett vardagligt samtal vid kaffebordet mellan tre pensionerade väninnor. Kvinna A talar om en tv-serie som hon uppskattar mycket.

(3) Från inspelning SÅINF1 (jfr Bockgård 2004:57 f.)

- 01 A: så dåm har EN del nu på femman m:en nu ha dåm
 02 börjat me fortsättning såm de ja såg på på fyran,
 03 (.)
 04 B: () ahä?
 05 A: 1→ .hh (.) men nu spela dåm både på fyran å
 06 1→ f e [m m a n] men de s:enare avsnitt såm=
 07 B: 2→ [°femman.°]

Vi ser att mitt i A:s redogörelse för tv-seriens förekomst i olika kanaler väljer B att fylla i A:s påbörjade syntaktiska struktur genom att yttra samma ord som hon i stort sett samtidigt.⁷ Vi kan lägga märke till att B talar något snabbare än A och

⁶ Av dialekten betingad, skulle man kunna säga, eftersom Sa är en e-målstalare. Han använder alltså en dialekt där ursprungligt ändelse-*a* normalt har försvagats till *e*.

⁷ Jag vill i detta sammanhang särskilt framhålla att termerna första- och andradrag syftar på hela TKE:n (handlingar) och alltså inte enbart på de delar av desamma som bildar en koherent syntaktisk struktur. I utdrag 3 står vi som sagt inför ett exempel på såväl temporal som syntaktisk överlappning av replikerna; förstadragnet innehåller den språkliga strukturen *men nu spela*

med påtagligt lägre intensitet. Den prosodiska utformningen av andradraget leder till att B:s handling bakgrundas i det sociala rummet; hon övertar inte ordet; tvärtom ”drunknar” närmast hennes bidrag i A:s pågående redogörelse (som fortsätter efter utdraget) och det föranleder inte heller någon respons från A (eller C). B:s ifyllnad fungerar som en sorts uppbackning (för allmänt om uppbackningar, se Green-Vänttinen 2001). Hon visar att hon är en aktiv lyssnare (eller sekundär talare; jfr Bublitz 1988) som hör, förstår, accepterar och förutser det A säger. En uppbackande funktion är typisk för icke-föranledda ifyllnader. Vi kan också lägga märke till att sekvensen saknar ett tredjedrag, vilket är typiskt för sådana fall där första- och andradragsproducentens fortsättningar av den påbörjade syntaktiska enheten är (i stort sett) identiska. Eftersom A fullföljer enheten på egen hand saknar hon motiv att markera huruvida B:s bidrag är innehållsligt korrekt (se vidare Bockgård 2004:221 f. passim).

Som nämns ovan kan ett andradrag också levereras i anslutning till ett förstadrag som *har* nått en möjlig syntaktisk och pragmatisk slutpunkt. Här adderar alltså talaren språkmateriäl till en struktur (och förhåller sig till en social handling) som är potentiellt färdig i stället för att fylla i en ofärdig. Därför benämns ett sådant andradrag *tillägg*. Utdrag 4 innehåller ett tillägg. Sa har i denna episod bl.a. talat om militär aktivitet nära inspelningsorten förr i tiden, vilket föranleder honom att på eget initiativ börja tala om en grenadjär som bodde i ett soldattorp:

(4) Från inspelning A6 (jfr tabell 1).

01	1→	Sa:	i kronans tjänst, [()
02		In:	[°ja:, °
03			(0,2)
04	1→	Sa:	hade vi allti en=eh (0,6)
05	1→		grannenjär där eh:: (0,2) vi Heda:,
06			(0.2)
07		In:	jasså,
08		Sa:	jaa[:
09	2→	In:	[säm bodde [året runt;
10		Sa:	[°uh:
11	3→	Sa:	javißs:[t,
12		In:	[°ja.°
13	3→	Sa:	() han va städigvarande [han,

dåm både på fyran å femman, medan andradraget innehåller *femman*. Den förra strukturen är således identisk med den abstrakta samkonstruktionen (se vidare Bockgård 2004:79 ff. passim).

I och med rad 5 når Sa:s påbörjade TKE och sats en möjlig slutpunkt – låt vara att prosodin indikerar att han avser att fortsätta prata, men denna projicerade fortsättning kan ju lika gärna ha formen av en ny sats som av en fortsättning av den påbörjade (och potentiellt avslutade). In:s andradrag på rad 9 måste därför förstås som ett tillägg till en potentiellt fullbordad handling och syntaktisk struktur. Tillägg står i ett syntaktiskt och normalt även pragmatiskt självständigare förhållande till sitt förstadrag än ifyllnader och luckifyllande svar gör. Pragmatiskt fungerar de flesta tillägg som en sorts fråga (en *påhängd fråga*, eng. "appendor question", se Bockgård 2004:122 ff. respektive Sacks 1992 [1967] 1:652, 660 ff.), så även i utdrag 4. In har tolkat det Sa just har sagt på ett visst sätt och begär en bekräftelse på att denna tolkning är sakligt korrekt; han ställer en s.k. kontrollfråga (jfr Landqvist 2003). Ett sådant bekräftande tredjedrag produceras också på rad 11 och 13. Det är typiskt för tillägg att de fungerar som "bakåtriktade" frågor, som relaterar till något som tidigare sagts snarare än att de söker efter helt ny information. De bidrar därigenom till att upprätthålla den ömsesidiga förståelsen mellan deltagarna.

Distributionen av samkonstruktioner i korpusen Dialekt

Innan jag börjar presentera jämförelser mellan mina tre olika delmaterial ska här sägas något ytterligare om den fokuserade korpusen, alltså Dialekt. I tabell 1 ges en översiktlig beskrivning av denna korpus.

Tabellen visar bl.a. att det är stora skillnader mellan olika intervjuer beträffande förekomsten av samkonstruerade enheter. I ett fall (A1) producerar deltagarna 20 samkonstruerade enheter per timme medan två intervjuer (B3 och F2) helt saknar denna företeelse. Det finns också starka indicier på att intervjuarens individuella talarstil eller intervjueteknik kan vara avgörande för förekomsten av samkonstruktioner, där A och D framstår som de tydligaste exemplen på "samkonstruerare" (benägna att begära och producera andradrag),⁸ medan B och C samt kanske E och F representerar motsatsen.

⁸ Man ska i detta sammanhang inte fästa för stor vikt vid att det företrädesvis är sagespersonen som producerar andradrag i inspelningarna D1 och D2. Det förhåller sig nämligen närmast undantagslöst på så vis att det är In som har berett marken för dessa andradrag genom att ställa lucklämnande frågor, som alltså får luckifyllande svar.

Tabell 1. Fördelningen av samkonstruerade enheter i Dialekt; bokstäverna A–F i inspelningsbeteckningarna syftar på olika intervjuare; vad gäller beteckningen ”X←Y” anges förstadragsproducenten till vänster om pilen och andradragsproducenten till höger.

Inspelning	Ca längd (min.)	Sa←In	In←Sa	Sa1←Sa2 ⁹	Totalt antal	Totalt/h
A1	89	15	11	3	29	20
A2	60	13	3	—	16	16
A3	49	6	5	2	13	16
A4	47	7	2	—	9	11
A5	38	2	3	1	6	9
A6	57	4	3	1	8	8
A7	59	6	2	—	8	8
A8	70	5	2	—	7	6
A9	13	1	—	—	1	5
A10	53	—	2	—	2	2
A11	52	—	1	—	1	1
	587	59	34	7	100	10
B1	36	5	3	—	8	13
B2	95	—	3	—	3	2
B3	74	—	—	—	—	—
	205	5	6	—	11	3
C1	64	1	1	—	2	2
C2	64	1	1	—	2	2
C3	76	1	—	1	2	2
	204	3	2	1	6	2
D1	129	10	19	—	29	13
D2	128	1	21	—	22	10
	257	11	40	—	51	12
E1	67	—	2	1	3	3
E2	24	1	—	—	1	2
	91	1	2	1	4	3
F1	56	1	3	—	4	4
F2	19	—	—	—	—	—
	75	1	3	—	4	3
G	10	—	2	—	2	12
H	32	1	—	—	1	2
Totalt	1461	81	89	9	179	7

Sammantaget visar detta hur heterogent materialet Dialekt är, och det är rimligt att anta att inte bara deltagarnas individuella talarstilar utan också samspelet och relationen mellan deltagarna samt kanske också ämnesval etc. kan spela avgö-

⁹ Värdena i denna kolumn ska sättas i relation till att det endast är sju av inspelningarna som har två sagespersoner. Med andra ord är det bara en av dessa sju som saknar samkonstruktioner skapade av två sagespersoner, nämligen inspelning B1.

rande roller i sammanhanget. Jag väljer ändå att i föreliggande artikel behandla Dialekt som ett någorlunda homogent material. Alla kvantitativa jämförelser som görs bör dock läsaren betrakta i ljuset av de stora skillnader som finns mellan olika intervjuer (inte bara i de avseenden som tabell 1 påvisar).

Av tabellen framgår också att det är en aning vanligare att Sa bygger på en struktur som In har initierat än tvärtom. Att just Sa:s andradrag är i majoritet behöver man inte fästa något större avseende vid – hade D1 eller D2 ej medtagits hade mönstret varit det omvända. Mer notervärt är att skillnaden inte är större, åt vare sig det ena eller andra hållet. Denna jämvikt på aggregerad nivå är intressant eftersom intervjuerna representerar en asymmetrisk interaktionsform, där de båda parternas samtalsroller skiljer sig kraftigt från varandra. Jag återvänder till detta faktum senare i texten.

Jämförelser mellan de tre materialen

I detta avsnitt presenteras och diskuteras ett antal påfallande kvantitativa skillnader i samkonstruktionsbruket som finns mellan mina tre olika delmaterial; skillnaderna relateras till att korpusarna representerar mycket olikartade kommunikativa verksamheter. Såsom jag beskriver ovan används de olika andradragskategorierna prototypiskt för att lösa helt olika kommunikativa uppgifter, och det finns därför goda skäl att hålla isär dem i redovisningen. Tabell 2 visar på den mest övergripande nivån förekomsten av de fyra typerna av andradrag i de tre korpusarna.

Ett uppenbart problem i sammanhanget är att LOP-korpusen egentligen är alldeles för liten för att vara jämförbar med de båda andra korpusarna. En annan komplicerande faktor är att det finns påtagliga skillnader i samkonstruktionsfrekvens mellan olika samtal både i denna korpus och i Vardag, något som jag dock inte tänker beskriva närmare.

Tabell 2. Fördelningen och frekvensen av de olika andradragskategorierna i de tre materialen (antal och förekomst per timme).

Korpus	Längd	Lucksvar		För. ifylln.		Icke-för. ifylln.		Tillägg		Totalt	
		Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h
Dialekt	24 h 21 min.	60	2	52	2	–	–	67	3	179	7
LOP	3 h 13 min.	8	2	27	8	17	5	10	3	62	19
Vardag	18 h 12 min.	6	0,3	125	7	61	3	42	2	234	13
Totalt	45 h 46 min.	74	2	204	4	78	2	119	3	475	10

Alla invändningar man kan framföra mot min kvantitativa metod till trots, är resultatskillnaderna så pass stora att det finns goda skäl att anta att samkonstruerade enheter är betydligt ovanligare i traditionella dialektintervjuer än i de samtalsgenrer som jämförelsematerialet representerar. Det är t.ex. endast 1 av 25 intervjuer vars samkonstruktionsfrekvens övertrumfar LOP:s genomsnitt, och endast 5 som slår Vardags (framgår då tabell 1 och 2 kombineras).¹⁰ Vidare finns ingen enskild intervjuare i Dialekt vars totala samkonstruktionsfrekvens når ens genomsnittsnivån i något av de båda andra materialen.¹¹

För att penetrera frågan hur den jämförelsevis låga frekvensen samkonstruktioner i Dialekt ska förklaras måste vi se närmare på de olika kategorierna av andradrag. Vi ser då att Dialekt hävdar sig kvantitativt väl mot de andra materialen avseende två kategorier, luckifyllande svar och tillägg, och dåligt avseende de båda ifyllnadstyperna. Att märka är att luckifyllande svar förstås endast figurerar i fråga-svar-sekvenser och att detsamma oftast gäller för tillägg, vilka ju i de flesta fall fungerar som en påhängd fråga (som besvaras i tredjedraget). Ifyllnader däremot fungerar företrädesvis assisterande och/eller solidariserande. Detta innebär alltså att Dialekts andradrag i första hand används för att ställa eller besvara frågor, vilka däremot utgör kvantitativt sett sekundära funktioner i de andra materialen (se även nästföljande avsnitt).

Det är rimligt att tänka sig att siffrorna i tabell 2 reflekterar både att det generellt ställs många frågor i dialektintervjuer och förhållandet att dialektintervjun utgör en starkt asymmetrisk samtalstyp. (Båda dessa egenskaper kännetecknar för övrigt intervjuer överlag; jfr t.ex. Greatbatch 1988, Londen 1991.) In förväntas hålla och håller sig ofta också i praktiken i samtals bakgrund; han ställer frågor men talar annars i idealfallet så lite som möjligt (Hedblom 1961:60 ff., Ordéus 1982:144). På Sa finns däremot förväntningen att han om möjligt ska tala utförligt kring de aktualiserade samtalsämnena, vilka oftast initieras av en fråga från In. Bidragande till asymmetrin är också att intervjuarna i mitt material genomgående är akademiker samt språk- och/eller folkminnesforskare, medan sagespersonerna

¹⁰ Vad gäller jämförelsen med Vardag har jag utgått från de exakta värdena och inte från de avrundade heltal som återfinns i tabellerna.

¹¹ En generell svaghet med mitt val av material och metod är att intervjuare A:s agerande får oproportionerligt stor inverkan på resultaten. I detta sammanhang finns dock skäl att lyfta fram att A är mer frekvent inblandad i samkonstruktionssekvenser än den genomsnittlige intervjuaren, varför de kvantitativa skillnaderna mellan de olika samtalsgenrer som jämförs kanske egentligen är ännu större än vad min jämförelse visar.

tillhör allmogen och har ringa teoretisk utbildning. Detta kan förmodas vara en orsak till att Sa överlag verkar försöka upprätthålla ett avsevärt, ”respektfullt” socialt avstånd till In.

Andra orsaker till frånvaron av intimitet är rimligen att de samtalande i de flesta fall inte är bekanta med varandra sedan tidigare samt att båda parter tar hänsyn till att det är en sorts formell, semiinstitutionaliserad kommunikativ verksamhet som pågår, dessutom förevigad och ämnad för andra att lyssna på och analysera. Det är med tanke på detta inte speciellt förvånande att ifyllnader – som prototypiskt utgör sociala närmanden, anspråk på solidaritet och gemensam referensram mellan deltagarna – är sällsynta. Det är ett oerhört slående faktum att icke-föranledda ifyllnader – som utgör den andradragsvariant som generellt medför den kraftigaste formen av ”inträde” i en annan persons samtalstur och därigenom också sociala sfär (jfr Lerner 1996a, Bockgård 2004:276 f. passim) – helt saknas i det omfångsrika materialet Dialekt.

Det ovan sagda ger naturligt upphov till en följdfråga: varför är LOP så rikt på samkonstruerade enheter, inklusive ifyllnader? Också detta material präglas av många frågor och svar samt asymmetri, åtskilda deltagarroller och förmodligen även ett socialt avstånd mellan samtalsparterna. En annan gemensam nämnare för korpusarna Dialekt och LOP är att de ingående samtalen har en ganska strikt, delvis på förhand bestämd agenda (vilket är karakteristiskt för institutionella samtal).

Men också skillnaderna mellan de båda verksamhetstyperna är betydande. I dialektintervjun är det viktiga vad som sägs av *den ena parten* (Sa) och hur detta sägs. Själva inspelningen är också i högsta grad väsentlig; ljudkvaliteten och ett för den framtida forskningen lyckat samtalsförlopp är en angelägenhet för *samtalets egna deltagare*, och i synnerhet, får man anta, för In. Det interaktiva mötet mellan två (eller tre) individer är inget självändamål utan snarast ett medel att skapa en inspelning som uppfyller förväntningarna och önskemålen hos dem som står bakom inspelningen (jfr Hedblom 1961). I idealfallet utgör den traditionella dialektintervjuns ena deltagare en professionell forskare/insamlare och den andra en sorts forskningsobjekt, där båda personerna helt har trätt in i de roller som förväntas av dem (jfr ibid. samt Lilja 1996, Bockgård 2010).

Läkare–patientsamtalens primära syften är som sagt också bestämda på förhand, men de är däremot av en helt annan typ, närmare bestämt av medicinsk natur. Det grundläggande motivet är att använda talspråksinteraktionen som ett av flera samverkande medel för att diagnosticera patienten och fastställa bästa

möjliga behandling. Så länge det främjar måluppfyllelsen är det i övrigt närmast betydelselöst hur samtalet förlöper. Tvärtemot vad som gäller för dialektintervjun är därför språkbrukets formella sida fullständigt irrelevant, så länge kommunikationen fungerar. Det finns heller ingen negativ aspekt av vardagligt småprat, ens av det mest "innehållstomma" slag, så länge det givet de tidsramar som finns inte utkonkurrerar det medicinskt relevanta samtalandet eller den fysiska undersökningen av patienten (vilket det i många fall säkert kan göra). Prat som skapar solidaritet och intersubjektivitet, som förstärker förtroendet mellan deltagarna och kanske t.o.m. kan få patienten att må bättre, kan ha ett egenvärde. Vidare är själva inspelningen, dess kvalitet och "forskningsbarhet" i övrigt, i princip ointressant för deltagarna, åtminstone sedd i relation till samtalets primära syften. Inspelningen är i första hand en angelägenhet för den utomstående person som spelar in interaktionen (samt hennes uppdragsgivare och andra forskare). Med hänsyn tagen till verksamheternas skilda syften är det därför trots allt inte oväntat att det förekommer betydligt fler solidaritetsskapande och -upprätthållande andradrag i LOP än i Dialekt.

En annan rimlig bidragande orsak till skillnaderna i samkonstruktionsbruket är tidsfaktorn. Det sociala avståndet mellan experter – såsom läkare och (andra) framgångsrika akademiker – och lekmän blir av allt att döma större ju längre tillbaka man kommer i tiden. Hade läkare–patientsamtalen varit inspelade ett halvsekel tidigare hade läkaren förmodligen styrt och ställt ännu mer i interaktionen än vad som nu är fallet och patienten hade signalerat ännu mer respekt inför och socialt avstånd till denne. På motsvarande vis kan man gissa att nutida dialektintervjuer är mer lika vardagliga, symmetriska samtal (och moderna läkare–patientsamtal) än de som jag har undersökt är.

För att kunna fördjupa och nyansera resonemanget ovan har jag genomfört en rätt grov funktionell analys av andradragen i de tre materialen. Instanserna inom kategorin luckifyllande svar har en enhetlig primär funktion (som framgår av beteckningen) och lämnas därför obeaktad här. Också kategorin icke-föranledda ifyllnader faller bort i detta sammanhang eftersom den inte är representerad i Dialekt. Tabell 3 redovisar däremot de föranledda ifyllnadernas funktion i de olika materialen.

Tabell 3. Fördelningen och frekvensen av olika typer av föranledda ifyllnader i de tre materialen (antal och förekomst per timme).

Korpus	Assisterande		Svar		Övriga		Totalt	
	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h
Dialekt	35	1,4	13	0,5	4	0,2	52	2,1
LOP	24	7,5	–	–	3	0,9	27	8,4
Vardag	111	6,1	5	0,3	9	0,5	125	6,9
Totalt	170	3,7	18	0,4	16	0,3	204	4,5

Av tabellen framgår först och främst att assisterande ifyllnader är ett relativt sett ovanligt fenomen i Dialekt. Detta bekräftar bilden av att intervjuares och sagespersoners samtalsstil präglas av respektfullt avstånd; de är måna om att upprätthålla samtalspartners negativa sociala ansikte, för att ansluta till Brown och Levinsons (1987) terminologi. Parterna ger varandra tid att avsluta sina formuleringar i stället för att gripa in och försöka hjälpa till då samtalspartnern demonstrerar formuleringsproblem (se även nästföljande avsnitt). Det finns också asymmetrier i samtalen som helt enkelt kan tänkas göra det förhållandevis svårt för deltagarna att fylla i varandras strukturer på ett innehållsligt fullgott vis. De allra flesta ifyllnader är ingalunda vilda gissningar utan baserade på sannolika antaganden om vad samtalspartnern (något förenklat uttryckt) är på väg att säga (jfr Bockgård 2004:kap. 6–7). Sådana sannolika antaganden är vissa gånger svårare att göra i samtal som i likhet med dialektmaterialet präglas av ganska få gemensamma referensramar hos deltagarna.

Föranledda ifyllnader som inte har en primärt assisterande funktion är så få att det knappast är meningsfullt att göra några ytterligare jämförelser mellan materialen. Jag vill i stället här kort nämna vad kategorin ”övriga” består av. Där finns uppbackande instanser av olika slag, varmed producenten t.ex. kan visa att han förstår sin samtalspartner. Ett enkelt sätt att beskriva skillnaden mellan en uppbackande och en assisterande ifyllnad är att den sociala samhörigheten står i främsta rummet i det förra fallet och informationsutbytet i det senare, även om gränsen mellan dem förstås är flytande (se vidare Bockgård 2004:129–132, 141–152). Vidare finns en handfull skämtsamma fall, där producenten medvetet bidrar med något som partnern uppenbart inte söker efter (jfr *ibid.*:132 f.).

Jag övergår härmed till den resterande andradragskategorin, tilläggen. Min grovkategorisering av dessa utfaller på det sätt som tabell 4 visar.

Tabell 4. Fördelningen och frekvensen av olika typer av tillägg i de tre materialen (antal och förekomst per timme).

Korpus	Frågor		Svar		Fortsätter handling		Övriga		Totalt	
	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h
Dialekt	41	1,7	3	0,1	22	0,9	1	0,04	67	2,8
LOP	3	0,9	1	0,3	6	1,9	–	–	10	3,1
Vardag	27	1,5	2	0,1	11	0,6	2	0,1	42	2,3
Totalt	71	1,6	6	0,1	39	0,9	3	0,1	119	2,6

Skillnaderna mellan de olika materialen är mindre än vad som gäller för de för-
anledda ifyllnaderna, och det är heller inte lika enkelt att urskilja några tydliga
mönster. Vad som däremot kan förtjäna en kommentar är de fall som jag har valt
att benämna med den något vaga termen *fortsätter handling*. Det handlar här om att
producenten av andradraget (något förenklat uttryckt) fortsätter den sociala
handling som förstadragsproducenten utför eller påbörjar genom förstadraget (jfr
Bockgård 2004:124 f.). Han kan exempelvis fortsätta en påbörjad berättelse eller
ett påbörjat skämt. Restkategorin ”övriga” bildas av ett fall (i Dialekt) där
andradragsproducenten invänder mot sin samtalspartner och två fall (i Vardag)
som jag har tolkat som en sorts uppbackningar.

I tabell 5 försöker jag att sammanfatta samtliga andradrag i de tre materialen
ur ett, fortfarande väldigt grovt, funktionellt perspektiv.

Tabell 5. Fördelningen och frekvensen av olika funktionella kategorier av andradrag i de tre materialen (antal och förekomst per timme).

Korpus	Fråga/svar		Uppbackning		Assisterande		Övriga		Totalt	
	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h	Antal	/h
Dialekt	117	5	1	0,04	35	1	26	1	179	7
LOP	16	5	14	4	24	7	8	2	62	19
Vardagliga	46	3	57	3	111	6	20	1	234	13
Totalt	179	4	72	2	170	4	54	1	475	10

Tabellen illustrerar att de tre korpusarna har varsin tydlig samkonstruktionsprofil.
I Dialekt finns relativt sett många andradrag som används för att antingen ställa
eller besvara en fråga och anmärkningsvärt få instanser som backar upp eller
assisterar en samtalspartner. LOP innehåller relativt sett ungefär lika många fråge-
relaterade andradrag som Dialekt och härutöver en stor mängd uppbackande och

assisterande fall. Vardag, slutligen, innehåller jämförelsevis få frågor och svar men många uppbackningar och assisteranden. Då tabellen ska tolkas finns vidare skäl att påpeka att också assisterande andradrag har en solidaritetsskapande ”bieffekt”, även om de representerar ett mer ”påträngande” (potentiellt kontraproduktivt) socialt närmande än det renodlat uppbackande andradraget; de kan hota samtalspartners negativa sociala ansikte (jfr Bockgård 2004:125 ff. passim). Sammanfattningsvis är samkonstruerandet i Dialekt primärt frågerelaterat (informationsreglerande), i Vardag primärt solidaritetsskapande (och på andra sätt samtalsreglerande), medan LOP inbegriper båda dessa aspekter i betydande utsträckning, med en viss dominans för de solidariserande praktikerna.

Eftersom Dialekt och LOP består av till viss del likartade, asymmetriska samtal, övergår jag härmed till en mer detaljerad jämförelse mellan endast dessa båda material, med fokus på de skilda roller som den professionelle respektive lekmannen spelar i samkonstruktionssekvenser.

Ytterligare jämförelser mellan Dialekt och LOP

I detta avsnitt fokuseras skillnader mellan lekmännens och de professionellas agerande i Dialekt och LOP både inom varje delmaterial och mellan materialen. Eftersom det är asymmetrin mellan dessa samtalsparter som undersöks tas här ingen hänsyn till de (nio) fall där två sagespersoner producerar en samkonstruerad enhet (jfr tabell 1).

Materialens luckifyllande svar fördelar sig på det vis som tabell 6 anger.

Tabell 6. Fördelningen av luckifyllande svar mellan de professionella och lekmännen i Dialekt och LOP.

Material	Producenter	Antal	Andel
Dialekt	Intervjuare	1	2 %
	Sagespersoner	59	98 %
LOP	Läkare	2	25 %
	Patienter	6	75 %

Beläggen i LOP är förvisso för få för att man skulle kunna dra några säkra slutsatser, men vi kan ändå våga oss på att formulera hypotesen att dialektintervjuerna utgör en mer asymmetrisk samtalsstyp än LOP i bemärkelsen att det nära på undantagslöst är en viss part som ställer, och förväntas ställa,

frågorna och den andra parten som besvarar dem. Jag återkommer till detta tema nedan. Närmast avhandlas i stället de föranledda ifyllnaderna, en kategori vars distribution återges i tabell 7.

Tabell 7. Fördelningen av olika typer av föranledda ifyllnader mellan de professionella och lekmännen i Dialekt och LOP. Procenttalen anger fördelningen mellan de båda samtalsparterna (inom varje ifyllnadskategori samt totalt), inte fördelningen mellan olika ifyllnadstyper för varje producentkategori.

Material	Producenter	Assisterande		Svar		Övriga		Totalt	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Dialekt	Intervjuare	26	93	–	0	2	50	28	62
	Sagespersoner	2	7	13	100	2	50	17	38
LOP	Läkare	17	71	–	–	1	33	18	67
	Patienter	7	29	–	–	2	67	9	33

Vi ser att på ett övergripande plan är de båda delmaterialen ungefär lika asymmetriska när det gäller fördelningen av föranledda ifyllnader. Om vi däremot går ner på underkategorinivå ser vi rätt tydliga skillnader. Det är i Dialekt i stort sett endast intervjuare som producerar assisterande ifyllnader och sagespersoner som producerar ifyllnader med svarsfunktion. Vad gäller LOP är fördelningen av assisterande ifyllnader mer balanserad, även om övervikten för den professionella representanten ändå är tydlig. Precis som för tabell 6 ger alltså tabell 7 argument för att LOP-samtalen är något mindre asymmetriska än dialektintervjuerna, och därigenom förmodligen mer lika vardagliga privatsamtal.¹²

Resultaten i tabell 7 avspeglar även att det generellt i Dialekt är sagespersonerna som talar klart mest i allmänhet, och i synnerhet besvarar frågor från samtalspartnern. Att intervjuare ”träder in” i sagespersoners tur och assisterar samtalspartnern i mycket högre utsträckning än vad som gäller för den motsatta rollfördelningen, torde också avspegla en generell kommunikativ maktasymmetri mellan deltagarna. In styr oftast interaktionen med fast hand utan att Sa gör något som helst motstånd mot dennes maktanspråk (Bockgård 2010, u.u.). Sett i relation till läkarnas (och patienternas) beteende i LOP är dock även intervjuerna

¹² Det är i och för sig nästan säkert så att vissa individer är betydligt frekventare ifyllare än andra (jfr Bockgård 2004:280). I vilken utsträckning de kvantitativa resultaten avseende LOP ska förklaras av institutionaliserade samtalsroller, med individuella talarstilar respektive med andra faktorer är i princip omöjligt att avgöra. Vad gäller Dialekt torde däremot antalet inspelningar vara så stort att individfaktorerna i viss mån jämnar ut sig.

återhållsamma med att assistera sin samtalspartner (jfr tabell 3). Om man ska spekulera, är det rimligt att tro att detta är relaterat till idealet att In ska tala så lite som möjligt i allmänhet, och i synnerhet inte lägga ord i Sa:s mun (jfr Hallberg 2004:21 f., Bockgård u.u.).

Det återstår att redogöra för tilläggen. Fördelningen av dessa återges i tabell 8.

Tabell 8. Fördelningen av olika typer av tillägg mellan de professionella och lekmännen i Dialekt och LOP. Procenttalen anger fördelningen mellan de båda samtalsparterna (inom varje ifyllnadskategori samt totalt), inte fördelningen mellan olika tilläggstyper för varje producentkategori.

Material	Producenter	Frågor		Svar		Forts. handling		Övriga		Totalt	
		Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Dialekt	Intervjuare	37	90	–	0	14	70	1	100	52	80
	Sagespersoner	4	10	3	100	6	30	–	0	13	20
LOP	Läkare	2	67	–	0	3	50	–	–	5	50
	Patienter	1	33	1	100	3	50	–	–	5	50

Tabell 8 visar att det i Dialekt är företrädesvis intervjuarna som producerar tillägg, vilket är förväntat med tanke på att dessa typiskt används för att ställa en fråga. De få fallen med svarsfunktion har däremot inte oväntat genomgående en sagesperson som upphovsman. Att tillägg som fortsätter en handling som samtalspartnern har initierat i hög utsträckning produceras av intervjuare är väl inte ett fullt lika väntat resultat, men ändå inte speciellt förvånande, eftersom dessa handlingar är initiativrika och innebär en sorts närmande till den andra personens sociala sfär (jfr Bockgård 2004:124 f. passim). Sagespersoner är ju överlag mindre initiativrika i sitt kommunikativa beteende och utför i första hand handlingar som är relevantgjorda eller t.o.m. begärda av intervjuarna. Underlaget för att säga något om tilläggen i LOP är extremt tunt, men den påfallande jämna fördelningen av tillägg mellan deltagarkategorierna talar i alla fall snarare för än mot tanken att läkare–patientsamtal är mer symmetriska – åtminstone i de avseenden som fokuseras i föreliggande text – än traditionella dialektintervjuer.

Den punkt där den strikta rolluppdeleningen i Dialekt kommer till tydligast uttryck är fördelningen av frågor och svar. För att ytterligare belysa detta kan resultaten i tabell 6–8 sammanfattas på så vis att en intervjuare i 111 sekvenser ställer en fråga i ett första- eller andradrag (som en sagesperson besvarar i ett andra- eller tredjedrag). Endast i 4 fall är det i stället Sa som ställer en sådan fråga. Andelsmässigt producerar alltså Sa blott 3,5 % av samkonstruktionsfrågorna.

Denna andel kan jämföras med den allmänna fördelningen av frågor i nio av dialektintervjuerna¹³ som jag (ursprungligen i ett annat syfte) har analyserat i sin helhet och funnit att intervjuarna ställer sammanlagt 1 409 frågor och sagespersonerna 50, där den senare mängden intressant nog utgör 3,4 % av det totala antalet frågor.

Vad gäller LOP:s frågor och svar måste först konstateras att de icke-föranledda ifyllnaderna, vilka av naturliga skäl inte är medtagna i någon av de tre tabellerna i detta avsnitt, bör inkluderas i beräkningen. Bland dessa är fyra instanser relevanta, där patienten genom en ifyllnad besvarar en fråga som läkaren ställer – eller, om man så vill, påbörjar – i förstadragnet. Dessa inkluderade finns sammanlagt 16 fråga–svar-sekvenser bland samkonstruktionssekvenserna, bland vilka 3 frågor (19 %) ställs av en patient. Det ger en antydning om att frågeprivilegiet kanske inte är fullt lika exklusivt i LOP, men det återstår att definitivt visa. Jag har nämligen inte gjort en kartläggning av samtliga frågor i materialet, motsvarande min undersökning av Dialekt.

Kvalitativ analys av Dialekt

De kvantitativa uppgifter som har anförts illustrerar att den traditionella dialektintervjun, liksom andra typer av intervjuer, är en asymmetrisk interaktionsform med tydligt åtskilda roller mellan deltagarna, i vissa avseenden mer asymmetrisk än (mer moderna) läkare–patientsamtal, vilka jag har utnyttjat som jämförelsematerial. För att konkretisera bilden av hur samkonstruerandet tillgår i Dialekt presenteras nedan en kvalitativ analys av ett fåtal sekvenser. Som alltid då man har att hantera ett stort material är representativiteten hos de exempel man väljer att lyfta fram en viktig och svårhanterlig fråga. Jag har i alla fall valt att främst fokusera sekvenser som får anses vara representativa i den meningen att de är ”överrepresenterade” i Dialekt sedda i relation till min doktorsavhandlings olika delmaterial (inte bara LOP och Vardag). Detta kan, men behöver inte, betyda att sekvenstypen är frekvent i intervjumaterialet.

Jag börjar återigen med luckfrågesekvenserna. En typ av handling dominerar starkt i Dialekt men finns över huvud taget inte representerad i avhandlingsmaterialet. Närmare bestämt handlar det om att In utnyttjar en lucklämnande

¹³ A1, A9, A11, B1–3, C1–3.

fråga för att få Sa att uttala ett visst ord eller en viss fras som In uppenbart känner till på förhand. Händelseförloppet kan med andra ord liknas vid en sorts frågesport där In vet, eller förmodar att han vet, det "rätta" svaret på den fråga han ställer. I Bockgård u.u. beskrivs och diskuteras frågesportsverksamhet i dialektintervjuer ur ett allmänt perspektiv, utan att lucklämnande frågor anföras. Där sätts företeelsen bl.a. in i det större sammanhanget att traditionellt dialektinsamlande i många fall inte har varit ett förutsättningslöst sökande efter ny kunskap, utan att det i stället har handlat om en medveten strävan att dokumentera sådant forskarna ansåg sig veta redan på förhand (jfr även Lilja 1996:119 passim).

Den frågesportsliknande verksamheten i Dialekt liknar i mycket och mycket traditionell klassrumsinteraktion, med sekvensstrukturen: fråga (In/lärare), svar (Sa/elev), evaluering (In/lärare).¹⁴ En nyansskillnad är dock att det i de allra flesta fall är läraren som enväldigt bestämmer vilka svar som är korrekta/acceptabla/adekvata, medan Sa ofta har något mer att säga till om tack vare att (även) han är expert på den aktuella dialekten och/eller på de sakförhållanden som han refererar till. I vissa sekvenser framgår det att In har förväntat sig ett annat svar – som han t.ex. kan yttra i efterhand, men ändå fullt ut accepterar Sa:s utsaga.¹⁵ I andra fall där det är tydligt att In förordar en variant och Sa en annan uppnår de aldrig, och anstränger sig vissa gånger inte heller för att uppnå, konsensus. I fall som dessa är förstås frågesports-/klassrumsliknelsen inte riktigt tillämpbar.

Nu till empirin. Vi kommer in i en intervju där In och Sa under en längre tid har diskuterat *pära* 'potatis'. Sa har just svarat jakande på In:s fråga om det inte finns *pära* även i träden ('päron') och i samband med detta påpekat att dessa kallas *träpära*/*trepära* i dialekten.¹⁶

(5 – längre version av utdrag 1) Från inspelning D1.

- 01 1→ In: dåm andra, potatisen dä kalla en för?
02 2→ Sa: .h (.) jolpära.

¹⁴ Den allmänna likheten mellan vissa dialektintervjuepisoder och traditionell klassrumsinteraktion innebär att man kan förmoda att det mer specifikt föreligger liknande luckfrågesekvenser inom de båda verksamheterna (jfr Lerner 1995, som visar att sådana sekvenser produceras i amerikanska klassrum). Klassrumssamtal saknas dock i mitt avhandlingsmaterial.

¹⁵ Ätminstone att döma av In:s beteende; vad han "innerst inne" anser i frågan är omöjligt att veta.

¹⁶ Sa använder alltså två olika former då han refererar till trädpäron. Det kan också vara värt att nämna att den första vokalen i den senare varianten egentligen är ett "Stockholms-e", ett vokalljud som är frekvent i vissa traditionella dialekter i Tjust och Hammarkind (för Tjusts del, se Areskog 1936:67, 134 f.).

- 03 3→ In: juss dä, en sjiljer mellan?
 04 (0,5)
 05 Sa: ja just °°(dä)°°=
 06 1→ In: =mellan?
 07 (0,4)
 08 In: [()]-
 09 2→ Sa: [trä:: (0,4) å jord.
 10 (0,2)
 11 3→ In: °uh° (.) [träpära å jord.]
 12 Sa: [trä: å jord ()].]

Sa har hittills endast använt kortformen *pära* då han har refererat till potatis. Eftersom termen *träpära* just har introducerats försöker In på rad 1 locka fram en specificering av (hyponym till) den förra termen. Med utgångspunkt i In:s beteende i hela den större episod från vilken utdraget är hämtat är det dock orimligt att tänka sig att han inte är tidigare bekant med ordet *jolpära/jordpära*. Vad vi i stället står inför är en tydlig illustration av dokumentationssyftet hos denna och andra dialektinspelningar. Det handlar i utdraget inte om att Sa ska förmedla information som är ny för In. Det som händer är att In agerar för att få Sa att producera en sorts klargörande summering av det som just har sagts, som ska leda till att *pära*-terminologin blir otvetydigt dokumenterad för eventuella framtida brukare av inspelningen; generellt i dialektintervjuer är det betydelsefullt att det är just Sa som uttalar de centrala termerna (jfr Hallberg 2004:21 f., Bockgård u.u.). I sina två luckifyllande svar (rad 2 och 9) levererar också Sa den begärda informationen.

Vi kan också mer parentetiskt notera ett fenomen som är rätt vanligt både i dialektintervjuer och andra interaktioner, nämligen en uppenbar lucklämnande fråga (*en sjiljer mellan* på rad 3) som inte följs av ett luckifyllande svar. I stället producerar Sa en bekräftande (icke-begärd) respons (rad 5), vilket föranleder In att upprepa frågan i reducerad form (rad 6).¹⁷ Lucklämnande frågor är ofta starkt förankrade i kontexten; de startar sällan ett nytt projekt utan fungerar typiskt som något slags följdfråga eller reparationsinitiativ, vilket får förmodas hänga samman med att en projekt- och/eller topikinitierande lucklämnande fråga skulle kunna vara svårbegriplig, alltså besvärlig att fylla i (se vidare Linell 1990:46, Bockgård 2004:135 f.). Frågan på rad 3 är topikmässigt väl förankrad i kontexten men får likväl inget luckifyllande svar. Detta kan kanske bero på att den är *alltför* bakåt-

¹⁷ Det är dock tänkbart, men enligt min mening osannolikt, att Sa även skulle ha producerat ett luckifyllande svar om In hade givit henne mer tid.

syftande; Sa inser inte (omedelbart) att In fiskar efter en upprepning av redan ut-sagda dialektord. Frågor som söker efter ett informationsupprepande svar före-kommer nog inte i de flesta andra samtalsgenrer (se även Bockgård u.u.), vilket i sig gör dem svårare att förstå.

Vad gäller föranledda ifyllnader domineras Dialekt av två olika typer av sek-venser: 1) In assisterar Sa då den senare har problem med att få fram ett visst ord eller en viss fras; 2) Sa levererar ett "tidigt" svar på en fråga, innan frågan är färdigformulerad. Typ 1 är dock relativt sett ovanlig jämfört med frekvensen av assisterande ifyllnader i mitt avhandlingsmaterial (se även tabell 3 ovan). Värt att upprepa är dock att sekvenstypen likväl är betydligt vanligare än det motsatta mönstret, alltså att Sa assisterar In, vilket nästan aldrig förekommer i Dialekt (se tabell 7). Detta får förmodas återspegla (och i viss mån skapa) dels den makt-asymmetri och det respektfulla avstånd som den senare upprätthåller gentemot den förre, dels att Sa överlag pratar betydligt mer än In. De blott två avvikande fall där i stället Sa assisterar utgör i själva verket inga motargument mot denna grundläggande rolluppsdelning mellan deltagarna. I det ena fallet bidrar Sa med det dialektala ord (*karve* 'fisknät') som In söker efter i samband med formule- ringen av en fråga. Som påpekas ovan är Sa förstås expert på sin egen dialekt och behandlas också av In som en auktoritet på just detta område. Man skulle kanske kunna beskriva skeendet i det här aktuella avvikande fallet i termer av att Sa med utgångspunkt i de rättigheter och skyldigheter som denna expertroll medför över-träder den gängse gränsen att inte fylla i In.

Det andra avvikande fallet föregås av att Sa har berättat att hennes hushåll förr i tiden var nästan det enda i trakten där man alltid gjorde riktigt kaffe i stället för rågbaserat surrogat, vilket i sin tur givit upphov till ett skämtsamt talesätt som lever kvar ännu vid inspelningstillfället.

(6) Från inspelning A2.

- 01 1→ In: ja men d'e ju rolit å ha e sånt eh:
 02 2→ Sa: °eh° namn (e [å ja:])
 03 3→ In: [gått namn [åm sej.
 04 Sa: [ja:: dä va
 05 (ändå) (('inte'??) lessamt.
 06 (0,4)
 07 In: nä:: [dä förstå ja.

På rad 1 påbörjar In en solidariserande kommentar till det faktum att talesättet fortfarande lever kvar trots att riktigt kaffe vid det här laget (år 1950) är vardagsdryck. Då han avbryter progressionen mot en möjlig syntaktisk slutpunkt och i stället producerar ett tvekljud (*eh:*) tar Sa tillfället i akt att fylla i den ofullbordade satsen (rad 2). Värt att lägga märke till är att denna samkonstruktion har en ämnesmässigt stark anknytning till Sa som person. I min avhandling argumenterar jag för att man normalt ”äger berättelsen om sitt eget liv” i högre grad än andra personer gör (Bockgård 2004:148 ff., se även Lerner 1996b). Detta innebär att man i samtal normalt har något större rätt att tala om sig själv än om andra närvarande personer, i stor utsträckning oberoende av om ens kunskaper om de förhållanden som avhandlas är större än, lika stora som eller i undantagsfall mindre än de andras. Med tanke på denna förmodade preferensstruktur är det måhända inte en slump att ett av de endast två exempel på att Sa assisterar In som finns i Dialekt utgörs av ett fall där Sa genom sin ifyllnad får uttala något som har stark anknytning till hennes egen person. Att påståendet formellt sett är utformat som en allmängiltig utsaga spelar ingen avgörande roll i sammanhanget.

Beträffande föranledda ifyllnader av typ 2 bör först noteras att dessa är ”överrepresenterade” i Dialekt jämfört med i avhandlingsmaterialet (se även tabell 3). Ifyllnader med en svarande funktion är rimligtvis över huvud taget mest frekventa i verksamheter som baseras på många frågor och svar. Utdrag 7 exemplifierar en ifyllnad med svarsfunktion (se även Bockgård 2004:152 f., för ett exempel från en domstolsförhandling). Bakgrunden är att In har frågat vad det fanns för sorts båtar förr utöver den typ av *öke* ’eka’ som Sa just har beskrivit. Sa har svarat *kanot*. In har bemött detta med förvåning och bl.a. frågat om man verkligen benämnde båttypen så. In:s reaktion är förståelig eftersom ordet *kanot* är relativt sent belagt i svenskan (jfr NEO 2:111, SAOB K 381 f.).¹⁸ Sa har dock bekräftat att man verkligen sade *kanot* och därefter på eget initiativ beskrivit ett visst exemplar av båttypen, gjort av en urbränd ekstock, som tidigare fanns uppdraget på land men som vid inspelningstillfället hade ruttnat bort.

(7) Från inspelning A1.

01	In: men den har aldri använts här så, såm [fålk minns?
02	Sa: [nej nej ne:e,

¹⁸ Enligt SAOB är *canot* belagt första gången 1792 som benämning på en urholkad trädstam använt av ett ”primitivt” folkslag. I sin nuvarande mest frekventa betydelse (’fritidsbåt av viss typ’) är ordet första gången belagt 1881.

- 03 (0,3)
 04 Sa: °nee?°
 05 (0,2)
 06 1→ In: så kanot dä- dä dä dä kan[sje ()
 07 2→ Sa: [DÄ forntin; ((eftertryckligt))
 08 (0,6)
 09 3→ In: a:, men sa di kanot åm dä?
 10 (.)
 11 Sa: javisst.
 12 In: °jasså?°
 13 Sa: °jaha?°
 14 (0,3)
 15 In: °ha:ç°
 16 (2,4)
 17 pt .hh men senn här ute på Syrsö hade di väll
 18 störrre båte mä?

Utdraget är inte helt lättolkat. Men på rad 1 frågar In i alla fall om det finns någon nu levande som minns att den omtalade båten har använts och får ett eftertryckligt nekande svar (rad 2 och 4). I detta läge påbörjar In en följdfråga (rad 6) som inte hinner fullbordas innan Sa besvarar den (rad 7). En rimlig orsak till att Sa träder in så ”tidigt” på samtalsgolvet är att In stakar sig. På grund av att ifyllnaden avbryter eller åtminstone överröstar frågan står det inte helt klart (för mig åtminstone) vad In egentligen frågar (avsåg att fråga) efter. Men rimligtvis förklaras den nästföljande, reparerande frågan (rad 9) av att Sa:s svar inte överensstämmer med In:s intentioner. Vi ser att In:s fokus ligger på det språkliga – han verkar fortfarande betvivla att ordet *kanot* användes förr i tiden – medan Sa har beskrivit ett utomspråkligt sakförhållande i sitt svar, att den omtalade båten var väldigt gammal (i Bockgård 2010, u.u. analyseras liknande replikskiften där deltagarnas agendor skiljer sig åt).

Utdrag 7 illustrerar väl en risk med att använda en ifyllnad för att leverera ett svar: man kan råka besvara fel fråga. En potentiell fördel med att ge ett tidigt svar är att det kan bidra till att lösa ett annat problem med social relevans i samtalet, dess haltande progression.

Nu återstår att kommentera tilläggen. Denna typ av andradrag används i de allra flesta fall, både i dialektintervjuer och i mitt avhandlingsmaterial, för att ställa en fråga. Det här bruket av tillägg skiljer sig heller inte i något väsentligt kvalitativt avseende mellan Dialekt och mitt avhandlingsmaterial. Dock finns det fem exempel på tillägg i Dialekt, varav fyra i samma intervju, på en sorts gränsfall mellan fråga och annankorrigerings som jag inte har hittat någon riktig motsvarig-

het till i andra samtal. Det handlar om att In utnyttjar ett tillägg för att markera att Sa har missuppfattat den föregående frågan då den sistnämnde har besvarat densamma i en replik som bildar samkonstruktionssekvensens förstadrag. Vi återvänder till samma episod som i föregående utdrag:

(8) Från inspelning A1. De två första raderna i detta utdrag sammanfaller med de två sista i det föregående.

- 01 In: pt .hh men senn här ute på Syrsö hade di väll
 02 större bâte mä?
 03 (0,4)
 04 Sa: °jaha.°
 05 (0,5)
 06 In: va hete[r dām då?]
 07 Sa: [°(för all del),°]
 08 (1,4)
 09 Sa:1→ ja här jick ju::eh bâte imella:, Härnäs å: (0,7) å VästerVIK.
 10 (0,5)
 11 In:2→ ja: sånn hä(r) stora ja.
 12 (0,5)
 13 Sa:3→ °sånn där store, [()-°
 14 In: [men fiskebåtarna då?
 15 (.)
 16 Sa: men fiskebâte dä va inte °ann eh fö förr i° tin.
 17 (0,7)
 18 anne småbâte;

Det är uppenbart att Sa missuppfattar In:s fråga på rad 1–2 och dess följdfråga på rad 6. In söker efter benämningar och kanske även beskrivningar av fiskebåtar som var (förhållandevis) stora, medan Sa fattar frågorna som att de handlar om stora båtar i allmänhet. Missförståndet uppenbaras för In i och med Sa:s responsiva replik på rad 9, varefter den förstnämnde genom bidragen på rad 11 och i synnerhet rad 14 demonstrerar vad han egentligen var ute efter för information, där det förra bidraget bildar ett (okonventionellt) syntaktiskt påhäng till rad 9, i form av ett efterställt attribut till *bâte*. I denna sekvens blir det väl inte uppenbart för Sa vad In egentligen söker efter för information förrän den sistnämnde har verkställt den handling på rad 14 som funktionellt kompletterar tillägget; hans föregående replik på rad 11 annonserar reparationen snarare än verkställer den. I de övriga fyra fallen i mitt material signalerar tillägget däremot på egen hand vad som är problematiskt med förstadraget.

I detta avsnitt har jag givit och analyserat några enstaka empiriska exempel på hur det kan gå till då syntaktiskt sammanhållna enheter samproduceras i tradi-

tionella dialektintervjuer. Om utrymmet hade tillåtit hade en hel del ytterligare kunnat sägas i detta ämne. Inte minst hade beskrivningen av hur samkonstruerade enheter används för att ställa och besvara frågor kunnat utvecklas vidare. Det hade också varit givande att se närmare på sådana andradrag som funktionellt sett i högre grad än vad som nu är fallet påminner om instanser i mitt avhandlingsmaterial.

Sammanfattande diskussion

Den undersökning som ligger till grund för föreliggande artikel syftade till att ge nya kunskaper om dels fenomenet samkonstruktion, dels samtalsgenren traditionell dialektintervju. Hur väl har jag då lyckats med detta?

För att börja med generella aspekter på företeelsen samkonstruktion, skriver jag med en försiktig formulering i min doktorsavhandling, som inte fokuserar systematiska skillnader mellan olika typer av samtal, ”att man dock [torde] kunna finna vissa kvantitativa skillnader mellan olika verksamheter” (Bockgård 2004:279; jfr även Szczepek 2000:5 f.). Mina ovan presenterade jämförelser mellan dialektintervjuer och två delkorpusar från avhandlingsmaterialet visar emellertid att dessa skillnader är, eller åtminstone kan vara, mycket stora. En direkt följd av detta är att flera av de slutsatser som jag drar i avhandlingen (se särskilt kap. 9) knappast gäller för dialektmaterialet. En central sådan slutsats är att samkonstruerande i många fall fungerar solidaritetsskapande mellan de inblandade parterna. I en beskrivning fullt ut giltig för dialektmaterialet skulle däremot den solidariserande aspekten behöva nedgraderas och den informationssökande/-överförande uppgraderas. I avhandlingsmaterialet handlar samkonstruerandet (särskilt produktionen av andradrag) till stor del om att visa att man har förstått sin (eller sina) samtalspartner och att man delar dennes uppfattningar, värderingar och kommunikativa agenda. I dialektmaterialet handlar det oftare om att dels *möjliggöra* förståelse, dels efterfråga och förmedla (begärd) information.

Härvidlag finns nog skäl att hänvisa till en annan artikel som jag har skrivit (Bockgård 2010) där jag argumenterar för att normen för en traditionell dialektintervju är en relativt saklig (”känslofri”) samtalston samt faktaorienterade, i historien bakåtblickande topiker (inom vissa ämnessfärer). Till skillnad från många vardagliga privatsamtal är förstärkandet och upprätthållandet av deltagarnas sociala relation däremot inte så centralt. Intervjudeltagare diskuterar fakta snarare än

att de så att säga samtalar för samtalandets egen skull. (Det senare sker i första hand då ingen inspelning pågår.)

Om vi mer specifikt övergår till vad som kännetecknar dialektmaterialet kvantitativt sett, förtjänar den rikliga förekomsten av lucklämnande frågor att lyftas fram. Hela mitt avhandlingsmaterial, alltså inte enbart Vardag och LOP, är sammanlagt ca 32 och en halv timme långt. I detta finns endast 18 luckfrågesekvenser. I mitt ca åtta timmar kortare dialektmaterial finns totalt 60 sådana sekvenser. Med andra ord har dialektmaterialet potential att ge oss flera nya insikter om de lucklämnande frågornas former och funktioner. Ytterligare forskning måste dock utföras för att kunna fullfölja detta. Men jag har i denna text i alla fall lyft fram en sekvenstyp som saknas i mitt avhandlingsmaterial, nämligen då en lucklämnande fråga används för att begära information som uppenbarligen redan är bekant för frågeställaren (intervjuaren); frågan fungerar som en del av en större, frågesportsartad aktivitet.

Det andra kvantitativa förhållandet som måste nämnas här är den totala avsaknaden av (åtminstone solklara) exempel på icke-föranledda ifyllnader i dialektmaterialet. Detta hänger samman med att denna form av andradrag normalt har en uppbackande, alltså tydligt solidaritetsskapande, funktion. Sådana här sociala smörjmedel är uppenbart inte nödvändiga eller förväntade i traditionella dialektintervjuer, där som sagt informationsutbytet, i första hand från sagespersonen till intervjuaren (och till fonogrammet), står i fokus.

Jag vill angående artikelns syfte att beskriva samkonstruerandets praktiker slutligen påpeka ett förhållande som väl egentligen är för uppenbart för att behöva nämnas: min undersökning visar att samkonstruktioner dels förekommer i traditionella landsbygdsdialekter (och inte bara i standardspråkligt präglat samtalspråk), dels förekom ”redan” på 40-talet. I själva verket är jag övertygad om att samkonstruktioner förekommer i samtliga varieteter världen över och har förekommit så länge det har funnits naturliga språk som någorlunda påminner om dagens.

Ett intryck jag, och säkert flera med mig, har fått då jag har tagit del av äldre dialektinspelningar är att de flesta intervjudeltagare upprätthåller distans gentemot varandra, undviker att bli intima. Att materialet helt saknar icke-föranledda ifyllnader är ett mycket starkt belägg för att detta intryck har fog för sig. Fokuseringen av samkonstruerade enheter visar sig med andra ord vara en väg att få empirisk substans bakom ett svepande, generellt påstående. Ett annat sådant

svepande påstående – som förvisso är odiskutabelt sant – är att samtalsdeltagarnas kommunikativa rolluppdelning är mycket strikt; samtalen är kraftigt asymmetriska. Samkonstruktionssekvenserna visar sig vara en del av den större samtalsväven där denna asymmetri manifesteras oerhört tydligt. Intervjuare använder första- och andradrag företrädesvis för att ställa frågor, men också bl.a. för att assistera sin samtalspartner. Sagespersoner däremot använder nära på utan undantag sina andradrag för att besvara frågor. Intervjuare tar initiativ medan sagespersoner ger respons.

I min avhandling visar jag att samkonstruerade enheter utgör centrala kommunikativa resurser, som i genomsnitt tas i anspråk något oftare än en gång var femte minut (ca två gånger var nionde minut). I dialektmaterialet förekommer det knappt en samkonstruktion var åttonde minut, varför samkonstruktion kan hävdas vara något mindre centralt, bärande i denna samtalsgenre. Men samtidigt är samkonstruktionspraktiken (-praktikerna) så flexibel att den bekymmersfritt kan anpassas till de kommunikativa behov och preferenser som dialektintervjudeltagarna har. Detta säger i sin tur något väsentligt om samtalsgrammatikens lokala sensitivitet och verksamhetsförankring.

Litteratur

- Areskog, Gertrud, 1936: Östra Smålands folkmål. Inledning, översikt av ljudläran, formlära: verbböjningen. (Skrifter utgivna av Gustav Adolfs Akademien för folklivsforskning 4.) Lund.
- Auer, Peter, 1996: On the prosody and syntax of turn-continuations. I: Couper-Kuhlen, E. & Selting, M. (eds.), *Prosody in conversation. Interactional studies*. Cambridge. S. 57–100.
- Bockgård, Gustav, 2004: Syntax som social resurs. En studie av samkonstruktionssekvensers form och funktion i svenska samtal. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 64.) Uppsala.
- Bockgård, Gustav, 2010: Ursårat samtal. Analys av en märklig dialektinspelning. I: *Folkmålsstudier* 48. S. 37–76.
- Bockgård, Gustav, u.u.: Skapandet av den ideala dialektinspelningen. I: Magnusson, E. & Rogström, L. (red.), *Studier i svensk språkhistoria* 10. *Språkhistoria – Hur och för vem?* (Meijerbergs arkiv för svensk ordforskning 36.) Göteborg.
- Brown, Penelope & Levinson, Stephen C., 1987: *Politeness. Some universals in language usage*. Cambridge.
- Bublitz, Wolfram, 1988: Supportive fellow-speakers and cooperative conversations. Discourse topics and topical actions, participant roles and "recipient action" in a particular type of everyday conversation. Amsterdam & Philadelphia.

- Greatbatch, David, 1988: A turn-taking system for British news interviews. I: *Language in society* 17 (3). S. 401–430.
- Green-Vänttinen, Maria, 2001: *Lyssnaren i fokus. En samtalsanalytisk studie i uppbackningar.* (Skrifter utgivna av Svenska litteratursällskapet i Finland 638. Studier i nordisk filologi 79.) Helsingfors.
- Hallberg, Göran, 2004: 10.00–10.20 talar Göran Hallberg om sina erfarenheter på fältet. I: *Sofian* 26. S. 18–24.
- Hedblom, Folke, 1961: The tape recording of dialect for linguistic sound archives. Some experiences and views connected with recording work in Sweden. I: *Svenska landsmål och svenskt folkliv* 84. S. 51–100.
- Heritage, John, 1984: *Garfinkel and ethnomethodology.* Cambridge.
- Landqvist, Håkan, 2003: Om partikeln *då* i kontrollfrågor. I: Nordberg, B. m.fl. (red.), *Grammatik och samtal. Studier till minne av Mats Eriksson.* (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 63.) Uppsala. S. 219–229.
- Lerner, Gene, 1995: Turn design and the organization of participation in instructional activities. I: *Discourse processes* 19. S. 111–131.
- Lerner, Gene, 1996a: On the "semi-permeable" character of grammatical units in conversation. Conditional entry into the turn space of another speaker. I: Ochs, E., Schegloff, E.A. & Thompson, S.A. (eds.), *Interaction and grammar.* (Studies in interactional sociolinguistics 13.) Cambridge. S. 238–276.
- Lerner, Gene, 1996b: Finding "face" in the preference structures of talk-in-interaction. I: *Social psychology quarterly* 59 (4). S. 303–321.
- Lilja, Agneta, 1996: *Föreställningen om den ideala upppteckningen. En studie av idé och praktik vid traditionssamlade arkiv: ett exempel från Uppsala 1914–1945.* (Skrifter utgivna genom Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala 22.) Uppsala.
- Linell, Per, 1990: Samtalets praktik och talpråkets grammatik. I: Andersson, E. & Sundman, M. (red.), *Svenskans beskrivning* 17. Åbo. S. 39–55.
- Linell, Per, 2003: Responsiva konstruktioner i samtalsspråkets grammatik. I: *Folkmålsstudier* 42. S. 11–39.
- Linell, Per, 2005: En dialogisk grammatik? I: Anward, J. & Nordberg, B. (red.), *Samtal och grammatik. Studier i svenskt samtalsspråk.* Lund. S. 231–328.
- Londen, Anne-Marie, 1991: Intervju eller samtal? Försök till karakteristik av ett direktsänt radioprogram. I: Londen, A.-M. m.fl. (red.), *Journalistik, kommunikation, utbildning. Vänskrift tillägnad Ulla-Stina Westman.* (Meddelanden från Svenska social- och kommunikationshögskolan vid Helsingfors universitet 21.) Helsingfors. S. 111–129.
- Melander Marttala, Ulla, 1995: Innehåll och perspektiv i samtal mellan läkare och patient. En språklig och samtalsanalytisk undersökning. (Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 39.) Uppsala.
- NEO = Nationalencyklopedins ordbok. 1–3. 1995–96. Göteborg.
- Ordéus, Torsten, 1982: För bättre dialektinspelningar. I: Thelander, M. (red.), *Talspråksforskning i Norden. Mål – material – metoder.* Lund. S. 138–149.
- Sacks, Harvey, 1992 [1964–1972]: *Lectures on conversation.* Vol. 1–2. Oxford.
- SAOB = Ordbok över svenska språket utg. av Svenska Akademien. Lund. 1898–.
- Selting, Margret, 2000: The construction of units in conversational talk. I: *Language in society* 29 (4). S. 477–517.

Szczepek, Beatrice, 2000: Formal aspects of collaborative productions in English conversation. (InLiSt 17.) Konstanz.

Transkriptionskonventioner

Beträffande språkljudsåtergivning följer jag på de flesta punkter de principer som gäller för s.k. grov (ljud)beteckning. Detta innebär bl.a. en konsekvent återgivning av å-, ä-, sje-, tje- och j-ljuden med *ā, ä, sj, tj* respektive *j*. Vidare medför det att jag i första hand följer skriftspråkets normer när det gäller dubbelteckning av konsonant, men dubbeltecknar härutöver i vissa andra fall om det bidrar till större tydlighet avseende uttalet. Till skillnad från gängse grov beteckning har jag inte försökt skilja mellan kort e- och ä-ljud, utan använder i stället i möjligaste mån samma bokstav som i normalt skriftspråk.

I övrigt används en rad symbolsymboler, de flesta hämtade från CA-traditionen. Här följer en förteckning över dessa:

1→	Markerar ett förstadrag
2→	Markerar ett andradrag
3→	Markerar ett tredjedrag
?	Markerar tydligt stigande grundton i slutet av en prosodisk fras
.	Markerar tydligt sjunkande grundton i slutet av en prosodisk fras
,	Markerar relativt jämn grundton i slutet av en prosodisk fras
ˆ	Markerar svagt stigande grundton i slutet av en prosodisk fras
[Markerar var överlappande tal börjar
]	Markerar var överlappande tal slutar
(nu då)	Enkla parenteser markerar att tolkningen är osäker
()	Tom parentes markerar att något sägs som inte kan uppfattas eller tolkas
åmm/nånn	Snedstreck markerar att det finns alternativa tolkningar av vad som sägs
bonde	Understrykning markerar att stavelsen är starkt betonad
(0,8)	Markerar pauslängd mätt med en tiondels exakthet
(.)	Markerar en s.k. mikropaus, kortare än 0,2 s.
°	Markerar låg volym
FLOTT	Versaler markerar stark volym (versal används också initialt i egennamn)
:	Markerar tydlig förlängning av ett ljud (markerar däremot ej vanlig lång vokal eller konsonant)
heh	Markerar en ”skrattpartikel”
.h	Markerar en hörbar inandning
h	Markerar en hörbar utandning
((hostar))	Återger transkriptörens kommentar till eller beskrivning av något i samtalet